

บทที่ 1

บทนำ

1. สภาพปัญหา

ปัญหาสำคัญของระบบการเมืองไทย คือ การพัฒนาระบบการเมืองที่ยึดหลักเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งเพื่อทดแทนระบอบราชาธิปไตย ทั้งนี้ การพัฒนาระบบการเมืองต้องพัฒนาทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านการศึกษาความรู้ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ฯลฯ โดยเฉพาะในเรื่องของการเลือกตั้ง ที่ถือเป็นหัวใจของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ฉะนั้น การที่จะกระทำให้การเลือกตั้งบริสุทธิ์ ยุติธรรม ถือเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ และประชาชนส่วนรวม ใน การที่จะพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้น¹

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบระบบรัฐสภานั้นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถือเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของกระบวนการนิติบัญญัติ ทั้งนี้ เพราะการเลือกตั้ง คือ วิธีเลือกสรรนักการเมืองเพื่อไปทำหน้าที่แทนประชาชนในสภา ประชาชนในแต่ละจังหวัดที่มีสภาพทางเศรษฐกิจ การเมืองแตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมโดยตรงต่อการเลือกตั้งผู้แทนของตน การเลือกตั้งนั้นถือว่าเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการนิติบัญญัติ และเป็นปัจจัยสำคัญเบื้องต้นที่มีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติและประสิทธิภาพของสถาบันรัฐสภาในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง นั้นปัจจัยที่มีความสำคัญและมีผลกระทบโดยตรงต่อกระบวนการรณรงค์หาเสียงและผลการเลือกตั้ง นอกเหนือจากพรรคการเมือง, ผู้สมัคร และทรัพยากรทางการเมืองต่าง ๆ แล้ว ยังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้การเลือกตั้งเบี่ยงเบนไม่เที่ยงตรงหลายประการ ดังนี้

---

¹ ทินพันธุ์ นาคะตะ, การเมืองการบริหารไทย ภาระของชาติ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 16.

1. ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของสังคมเมือง และสังคมชนบท
2. ทักษะคติของผู้เลือกตั้ง
3. ความไม่เหมาะสมของกฎหมายและความย่อหย่อนในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ
4. เขตการเลือกตั้งใหญ่จนเกินไป
5. ความอ่อนแอของระบบพรรคการเมือง
6. ระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์
7. บทบาทของนักธุรกิจการเมือง

การเลือกตั้งนั้นประเด็นความมุ่งหมายมิใช่อยู่ที่การที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหย่อนบัตรลงคะแนนลงหีบบัตรเท่านั้น ถ้าพึงแต่การหย่อนบัตรลงคะแนน จึงไม่ใช่การเลือกตั้งที่สมบูรณ์ และการเลือกตั้งที่สมบูรณ์แบบนั้นจะต้องอาศัยเงื่อนไขหลายประการ คือ การมีเสรีภาพในการที่จะใช้สิทธิได้อย่างอิสระเสรีปราศจากอิทธิพล ตามอุดมการณ์ของผู้มีสิทธิที่จะเลือกคนที่เห็นว่ามีคุณค่าเข้าไปเป็นตัวแทนของตนเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ แต่การเลือกตั้งที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนั้นเป็นเพียงเครื่องมือที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเกื้อกูลสนับสนุนโครงสร้างแห่งอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำบางกลุ่ม เท่านั้น มิได้แผ่ไปถึงประชาชนหรือกลุ่มอำนาจที่แท้จริงเลย การเมืองของไทยตั้งแต่เริ่มแรก หรือที่เห็นเด่นชัดนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา จะเป็นการเมืองในระบบอุปถัมภ์เสียเป็นส่วนใหญ่ และความอยู่รอดของสังคมไทยนั้น ดูเหมือนจะขึ้นอยู่กับอำนาจของฝ่ายทหารรัฐธรรมนูญเสรีประชาธิปไตย ฉบับ พ.ศ. 2517 ประกาศใช้ และมีอายุยืนยาวกว่า 10 ปี สาเหตุน่าจะเนื่องมาจากความรู้สึกประนีประนอมยอมของฝ่ายทหารนั่นเอง จนกระทั่งเกิดเหตุปฏิวัติเมื่อ 23 ก.พ. 2534 และใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2534 ซึ่งถือว่าเป็นการใช้อำนาจมาตราการเข้มงวดของฝ่ายทหาร จนถึงปัจจุบัน การเลือกตั้งหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 มีทั้งหมด 16 ครั้ง และในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีการเลือกตั้งติดต่อกันถึง 7 ครั้ง คือ ในปี 2518, 2522, 2526, 2529, 2531, 2535 และสุดท้าย เมื่อวันที่ 2 ก.ค. 2538²

การเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการทางการเมืองสมัยใหม่ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับระบบการเมืองเกือบทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งที่โหนหรือแบบใด จุด

² สมบัติ จันทรวงศ์, เลือกตั้งวิกฤต ปัญหาและทางออก (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คบไฟ, 2536)

ร่วมที่สำคัญของการเลือกตั้ง ได้แก่ การระดมความคิดเห็นเพื่อสร้างความชอบธรรมของการปกครอง การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งในการเลือกสรรผู้ปกครอง เลือกแนวนโยบายที่ใช้สร้างสรรค์ การเรียนรู้ทางการเมือง และสร้างบูรณาการของชาติ³

การเลือกตั้ง ตั้งแต่ครั้งแรกจนถึงครั้งที่ 11 มีผู้สนใจไปใช้สิทธิน้อยมาก (ยกเว้น การเลือกตั้ง “สกปรก” เมื่อเดือน ก.พ. 2500 ที่มีผู้ใช้สิทธิเกิน 50%) แสดงให้เห็นว่า คนไทยไม่สนใจการเลือกตั้งเท่าใด จนกระทั่งเกิดเหตุจลาจล 14 ต.ค.16 ประชาชนเริ่มหันมาสนใจการเมืองมากขึ้น และตั้งแต่การเลือกตั้งครั้งที่ 10 เมื่อ 26 ม.ค. 2518 เป็นต้นมา ประชาชนก็เริ่มไปใช้สิทธิ ในการออกเสียงเลือกตั้งเพิ่มมากขึ้น⁴ ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 7 นั้น แม้ว่าพรรคเสรีมนังคศิลา (พรรครัฐบาล) จะชนะการเลือกตั้งมากกว่าพรรคอื่นแต่พรรครัฐบาลก็ไม่ได้ได้รับความเชื่อมั่นจาก ประชาชนเพราะประชาชนเห็นว่า รัฐบาลได้ใช้อิทธิพลและวิธีการมิชอบเพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่า พรรคฝ่ายรัฐบาลนั้นมักจะได้เปรียบและชนะการเลือกตั้ง เนื่องจากรัฐบาลจะสามารถ ควบคุมเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบการตั้ง และเลือกเจ้าหน้าที่ของรัฐนี้เองที่มีบทบาททำให้การ เลือกตั้งเบี่ยงเบนไป และนั่นก็คือ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศ ไม่เจริญก้าวหน้า นำไปสู่การคอร์รัปชันจนถึงจุดเสื่อมของประเทศ จนเกิดการปฏิวัติรัฐประหาร ขึ้นในช่วงต่าง ๆ ที่ผ่านมา เช่น การยึดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และคณะเมื่อวันที่ 16 ก.ย. 2500⁵

การซื้อเสียงเป็นพฤติกรรมเลือกตั้งที่มีมานานแล้ว อาจนับได้ว่ามีคู่มากับการเลือกตั้งทุกครั้งก็ได้ มีทั้ง “การซื้อเสียงทางตรง, ทางอ้อม, ซื้อปลี, ซื้อเหมา ฯลฯ”⁶

“การโกงการเลือกตั้งนั้นจะกระทำมิได้เลย หรือกระทำได้ยากยิ่งถ้า”

³ สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคน ไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 1-2.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65 - 66.

⁶ เศรษฐพร คูศรีพิทักษ์, ถ้อยคำเป็นผู้แทน. (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์ แห่งประเทศไทย, 2534), หน้า 4.

1. ไม่มีการใช้อิทธิพล
2. เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ร่วมมือ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดเต็มที่⁷

การเลือกตั้ง ส.ส. แต่ละครั้งมักจะมีการฟ้องร้องกันให้ผลการเลือกตั้งเป็นโมฆะเสมอเนื่องจากการทุจริตในการเลือกตั้ง ซึ่งอาจมีจริงหรือมีอยู่บ้างแต่การเอาชนะการเลือกตั้งโดยไม่ใช้กลวิธีสกปรกก็ยอมทำได้ และวิธีการใสสะอาดเท่านั้น จะทำให้ ส.ส. เข้าไปนั่งในสภาด้วยความภาคภูมิใจ การเลือกตั้ง จะสะอาด สกปรก หรือเรียบร้อยหรือไม่เพียงใด ย่อมขึ้นกับบรรดาแกนขาของกระทรวงมหาดไทย คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด., นายอำเภอ, ปลัดฯ, ผู้ว่ากรุงเทพฯ, ผู้อำนวยการเขต รวมทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ตำรวจ หากผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหัวหน้าเขตทั้งหลายไม่เป็นธรรมเอินเอียง เข้าข้างฝ่ายใด ฝ่ายนั้นจะต้องชนะแน่ ทั้งนี้เพราะ “ผู้ที่จะโกงการเลือกตั้งได้อย่างแนบเนียนย่อมไม่มีใครทำได้ดีกว่าเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการเลือกตั้ง”⁹

การใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อผลแห่งการเลือกตั้ง

1. การซื้อเสียงโดยตรง
2. การซื้อเสียงทางอ้อม เช่น การจัดเลี้ยง, แจกสิ่งของ รวมถึงโครงการสาธารณูปโภคต่าง ๆ
3. การใช้อิทธิพล โดยการบังคับข่มขู่หรือจะด้วยความเกรงใจ ดิดหน้บุญคุณกัน
4. การทุจริตโดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น
  - 4.1 การแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่ (ตามหลักเกณฑ์ของผู้มีอำนาจ)
  - 4.2 ใช้อำนาจของ ส.ส. โดยย้ายข้าราชการประจำซึ่งเป็นพวกของตนมาลงในพื้นที่ ที่ตนหรือพรรคพวกจะลงสมัคร เพราะข้าราชการในระดับ ผกค., ผบก. หรือผู้ว่าฯ มีอำนาจให้คุ้มให้โทษได้หรือสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ทำให้เป็น ส.ส. ได้

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

4.3 การใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการที่จะปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติให้คุณ และโทษกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เช่น การออกบัตรประชาชน, การประกบหัวคะแนน

4.4 เจ้าหน้าที่อำเภอขายคนออกและเข้า เพื่อสิทธิในการออกเสียง

4.5 การซื้อตัวกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง เพื่อจะใช้วิธีการต่าง ๆ ให้พวกของตนได้รับเลือก เช่น ลงคะแนนแทนผู้ไม่มาออกเสียงฯ เจตนาขานบัตรดีให้เป็นบัตรเสียฯ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่คุมหีบจะโกงได้ดีที่สุด คือ การส่งสัญญาให้ผู้ลงคะแนนเก็บบัตรไว้ และใช้บัตรที่เตรียมมาใส่แทน

4.6 การแก้ไขคะแนนในอำนาจ โดยเปลี่ยนแปลงหลักฐานหลังจากหีบบัตรถึงอำเภอ

4.7 การดับไฟฟ้าในระหว่างนับคะแนน

วิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกตั้งที่มีส่วนทำให้เกิดความเบี่ยงเบน หรือมีความเป็นธรรมได้มากที่สุด ดังนั้น พรรคการเมืองและตัว ส.ส. เองพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีกับข้าราชการตำแหน่งสำคัญ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการตำแหน่งที่สามารถให้คุณให้โทษแก่การเลือกตั้งโดยตรง เช่น ตำรวจระดับผู้บังคับการ หรือผู้กำกับ ซึ่งความพยายามที่จะผูกมิตรกับข้าราชการสำคัญ ๆ ในจังหวัดนั้นอาจรวมไปถึงความพยายามที่จะไม่เข้าไปขัดแย้งกับข้าราชการดังกล่าว หรือขัดขวางผลประโยชน์ที่ข้าราชการนั้น ๆ แสวงหาเพราะข้าราชการมีอำนาจในการให้คุณให้โทษมาก เช่น ในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ.2529 กรณี นาย อ. ซึ่งเป็นผู้สมัครประเภทนายทุนจากต่างถิ่นผู้หนึ่งเลือกลงสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัด ล. ซึ่งเป็นจังหวัดทางภาคเหนือตอนล่างนั้นเชื่อ กันว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะ นาย อ. มีความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวกับพลตำรวจตรีผู้หนึ่งซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งสำคัญในพื้นที่ และก็จะมีส่วนอำนวยความสะดวกแก่การรณรงค์หาเสียงของ นาย อ. อยู่ไม่น้อย ดังปรากฏว่าในวันเลือกตั้งนั้นรถสองแถวที่ติดสติ๊กเกอร์พิเศษของพรรคที่ นาย อ. ลงสมัครคู่กับ ส.ส.เจ้าถิ่นนั้น สามารถวิ่งรับคนไปลงคะแนนได้โดยไม่มี การตรวจหรือจับกุมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่อย่างใด

นอกจากนี้ก็ยังมียุคไม้เก่า ๆ ของ ส.ส. ที่อาศัยอำนาจหน้าที่ของตำรวจ สร้างความนิยมให้แก่ตนเอง เช่น การให้ตำรวจซึ่งเป็นพรรคพวกของตน จับกุมราษฎรในหมู่บ้านที่ทำผิดเรื่องป่าไม้ หรือในเมืองก็เป็นการจับผู้กระทำผิดฐานเล่นการพนัน หรือกระทำความผิดกฎจราจร เช่น พวกสามล้อ แล้วผู้สมัครก็จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือให้ตำรวจปล่อยตัว เป็นการสร้างบุญคุณ

แก่ชาวบ้าน หรือในบางกรณีก็เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจคอยแต่จะจ้องจับผิด ด้วยการตรวจสอบ หักคะแนนของผู้สมัครคนใดคนหนึ่งจนหักคะแนนเหล่านั้นไม่สามารถแจกเงินให้แก่ห้วคะแนน ย่อย หรือให้แก่ชาวบ้านได้ แต่ปล่อยให้ห้วคะแนนของผู้สมัครคนอื่นทำได้ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น ในบางพื้นที่หากได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้สมัคร บางคนก็สามารถจะป้องกันการซื้อเสียงของกลุ่มคู่แข่งได้บ้าง โดยการแจ้งตำรวจจับผู้ที่ก๊วนซื้อบัตร ประจำตัวประชาชน การขอให้ทางตำรวจส่งหน่วยไปประจำตามจุดที่สืบทราบมาว่ามีการนัดหมาย จะแจกเงิน หรือตามประกบห้วคะแนนผู้มีหน้าที่แจกเงินซื้อเสียง ในวันเลือกตั้ง หรือการที่ ตำรวจออกจับผู้ที่ไม่พกบัตรประจำตัวประชาชน ก็ยังอาจยับยั้งประชาชน และคู่แข่งที่ใช้วิธีการ ดังกล่าวได้บ้างเหมือนกัน

โดยสรุปแล้วการที่เจ้าหน้าที่ราชการเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง หรือพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งนั้นเป็นสิ่งที่เราจะได้ยินได้ฟังว่ามีเกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการ เลือกตั้ง และมีรูปแบบต่าง ๆ กัน¹⁰

จากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น สามารถใช้อำนาจหน้าที่ หรืออำนาจในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อจะทำให้ผลของ การเลือกตั้งออกมาตามเป้าหมายของตนหรือพวกพ้อง โดยสามารถมีบทบาทในกระบวนการของ การเลือกตั้ง ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย คือ การตรวจนับคะแนน จนกระทั่งควบคุม หีบบัตรถึงหน่วยกลางเป็นที่เรียบร้อย หากเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา ผลของ การเลือกตั้งก็จะออกมาอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ตรงกันข้ามหากเจ้าหน้าที่ตำรวจละเลยการปฏิบัติ หรือเอนเอียงเข้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ผลการเลือกตั้งก็จะเบี่ยงเบนไปในทางลบ

การเลือกตั้งในแต่ละครั้งของประเทศไทยที่ผ่านมามักมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ผลของ การเลือกตั้งอยู่เสมอว่าไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม มีการใช้อำนาจบังคับ ใช้วิธีการต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ ของรัฐ เพื่อผลแห่งการเลือกตั้ง ซึ่งในความคิดของผู้วิจัยเองเท่าที่ทราบก็เป็นอย่างเสียงวิพากษ์ วิจารณ์จริง แต่ไม่ค่อยปรากฏหลักฐานเท่าใดนัก การเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งที่ผ่านมา เมื่อ 2 ก.ค.

¹⁰ สมบัติ จันทรวงศ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

2538 มีการจับกุมผู้กระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งที่จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งออกจะเป็นข่าวใหญ่ในหน้าหนังสือพิมพ์ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมผู้ต้องหาพร้อมด้วยของกลางเป็นเงินสดจำนวนประมาณ 11 ล้านบาท คดีดังกล่าวนี้ ในสายตาของประชาชนทั่วไปจะเห็นว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ สอดคล้องกับคำที่ ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ และหากเจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วประเทศปฏิบัติเช่นเดียวกัน การเลือกตั้งของประเทศก็จะถือได้ว่ามีความเที่ยงตรงสมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศชาติ แต่ในจังหวัดอื่น ๆ นอกเหนือจากจังหวัดบุรีรัมย์ที่กล่าวข้างต้นประชาชนก็ยังเห็นว่า มีการทุจริตเกี่ยวกับการเลือกตั้งในอีกหลายพื้นที่ของประเทศที่สามารถดำเนินการไปได้ โดยไม่ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุม โดยมีเสียงสะท้อนว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐเองนั้นแหละ ที่มีส่วนทำให้การเลือกตั้งเบี่ยงเบนไป

ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะทำการวิจัยถึงระดับความไว้วางใจของประชาชน ที่มีต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับกระบวนการในการเลือกตั้ง โดยกำหนดเป้าหมายไว้ที่กลุ่มประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทั้งเพศชายและหญิง ในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จำนวนโดยเฉลี่ยร้อยละ 0.2 ของประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในแต่ละพื้นที่โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มประชาชนในเขตพื้นที่เลือกตั้งของกรุงเทพฯ เขต 2 และ 3 กับกลุ่มประชาชนในพื้นที่เลือกตั้งของอำเภอใดอำเภอหนึ่งในจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทยในจังหวัดชลบุรี, ระยองและจันทบุรี เนื่องจากมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของประชาชนเป็นจำนวนมากที่กล่าวว่าในภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทยนั้นมีแนวโน้มในการใช้อิทธิพลเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งมากพอสมควรนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสรุปให้ทราบถึงระดับความไว้วางใจของประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ กับนอกเขตกรุงเทพฯ ที่มีต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเลือกตั้งเพื่อหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมและประเทศชาติ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์และประเด็นปัญหา

จากผลของการเลือกตั้ง ส.ส.ของประเทศที่ผ่านมา ตลอดจนคำวิพากษ์วิจารณ์ของประชาชนทั้งในเมืองหลวงและต่างจังหวัด ที่ว่าผลของการเลือกตั้งในแต่ละครั้งนั้นไม่บริสุทธิ์ ยุติธรรม อันมีสาเหตุเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่มีการเลือกปฏิบัติเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับพวกพ้องทำให้ภาพพจน์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในสายตาประชาชนตกต่ำลง ซึ่งในปัจจุบันกรมตำรวจพยายามจะสร้างภาพลักษณ์

ใหม่ ๆ ในทางบวกให้ปรากฏกับสายตาประชาชน แต่ก็ยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร อาจมีสาเหตุ เพราะผลประโยชน์ต่าง ๆ อันเป็นกิเลสของมนุษย์ ตามคำกล่าวของ อริสโตเติล ที่ว่า “มนุษย์ เป็นสัตว์การเมือง” ต้องเกี่ยวกับอำนาจ, อิทธิพล และผลประโยชน์ตลอดเวลา หรืออาจเป็นแนวคิด ในการคงอยู่ของรัฐ ของมาเคียเวลลี ที่ว่าผู้ปกครองต้องสามารถทำได้ในทุกวิถีทางไม่ว่าจะใช้วิถี ทางถูกต้องหรือใช้กลอุบายเล่ห์เหลี่ยมเพื่อความอยู่รอดของรัฐล้วนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความคิด ของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องของตัวบุคคลทั้งสิ้น ตำรวจที่คืนนั้นก็ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริต แต่ ตำรวจเลวก็ใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบหากมองในแง่ของการเลือกตั้ง ตำรวจสามารถใช้วิธีการ ต่าง ๆ เพื่อเลือกปฏิบัติ เอื้ออำนวยผลประโยชน์ให้กับฝ่ายของตนได้อย่างง่าย โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ ตำรวจภูธร ในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความเบี่ยงเบนในการเลือกตั้งอันอาจส่งผล ต่อเนื่องไปสู่การเมืองในระดับชาติได้ซึ่งพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้นล้วนเกิดจากความคิดความต้องการ อันไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ มนุษย์ในสังคมต้องอยู่ร่วมกันโดยมีกฎ ขอบบังคับ และมีหน่วยงานที่มี อำนาจในการดำเนินการให้มนุษย์ปฏิบัติตามกฎ เพื่อความสงบเรียบร้อย และความผาสุกอันเป็น ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งหน่วยงานที่มีอำนาจ และบทบาทในการบังคับใช้กฎหมาย และ สัมผัสกับประชาชนมากที่สุด ได้แก่ กรมตำรวจ อันเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้โทษกับประชาชน ได้ เนื่องจากได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวน จับกุมผู้กระทำผิดได้ตามกฎหมาย เมื่อกรมตำรวจมีอำนาจมากมายที่ได้กล่าวมาข้างต้น หน่วยงานหรือผู้มีอำนาจในระดับสูง หรือ ระดับชาติจึงต้องเข้ามามีอำนาจเหนือตำรวจด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะนักการเมือง ซึ่งถือได้ว่า พยายามเข้ามามีความสัมพันธ์ และแทรกแซงในกิจการของกรมตำรวจอยู่ตลอดเวลา เพื่อแสวงหา ความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการ ในการเลือกตั้ง เพื่อให้ผลของการเลือกตั้งบรรลุวัตถุประสงค์เป็นไปตามเป้าหมายของตนหรือ พวกพ้อง

การศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับบทบาท ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยได้หยิบเอาประเด็น “การเลือกตั้ง” มาทำการศึกษา ค้นคว้า โดยมีจุดประสงค์ที่จะวัดระดับความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่ ตำรวจทั้งในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัดนอกเขตกรุงเทพฯ บางหน่วยเลือกตั้งเพื่อให้ทราบถึง แนวความคิดของประชาชนที่มีต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความ สามารถ และมีประสิทธิภาพสมกับคำกล่าวที่ว่า “ตำรวจ คือ ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์” เป็น คนของประชาชน เป็นผู้ที่ประชาชนมุ่งหวังว่าจะสามารถพึ่งพาอาศัย และมอบความไว้วางใจ ให้หรือยัง เพื่อปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่า

ที่เป็นอยู่เดิมซึ่งถ้าทำได้โดยสมบูรณ์ก็จะเป็นการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ของประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

8. สมมติฐานในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐาน (hypothesis) เพื่อใช้วิเคราะห์และเป็นแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีผลกระทบต่อ การเลือกตั้งไว้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 “ประชาชนมองว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจตกเป็นเครื่องมือ และอยู่ภายใต้การควบคุมของนักการเมือง”

สมมติฐานที่ 2 “ประชาชนนอกเขตกรุงเทพฯ ให้ความไว้วางใจต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการเลือกตั้ง น้อยกว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานคร

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเน้นการศึกษาเฉพาะในการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งเมื่อวันที่ 2 ก.ค. 2538 โดยเปรียบเทียบให้เห็นถึงระดับความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเลือกตั้งระหว่างประชาชนในเขตเลือกตั้งกรุงเทพฯ ในเขตเลือกตั้งที่ 2 และ 3 กับประชาชนในเขตเลือกตั้งของจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยในอำเภอใดอำเภอหนึ่งของ จังหวัดชลบุรี, ระยอง และจันทบุรี โดยจะทำการสุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ทั้งชายหญิง ในแต่ละกลุ่มอาชีพ ตั้งเป้าไว้ที่จำนวนโดยเฉลี่ยร้อยละ 0.2 ของจำนวนผู้มีสิทธิในพื้นที่เป้าหมาย นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบหาข้อสรุปต่อไป

5. วิธีดำเนินการค้นคว้า และวิจัย

5.1 ค้นคว้าหาข้อมูลจากห้องสมุด (library research) และสถานที่เก็บเอกสารของทางราชการ เช่น ตำราทางวิชาการ, กฎหมาย และหนังสือบทความต่าง ๆ ฯลฯ

5.2 ออกแบบสอบถาม (survey research) เพื่อสำรวจความคิดเห็นและนำมาเป็นข้อมูลในการทำวิจัย โดยกำหนดเป้าหมายยังกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

5.2.1 ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและผู้ที่เป็นหัวหน้าของหมู่บ้านในเขตเลือกตั้งตามขอบเขตพื้นที่เป้าหมาย ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

5.2.2 ตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และผู้ที่ไม่ได้รับการเลือกตั้ง (สอบตก) ในเขตพื้นที่เป้าหมาย โดยอาจใช้ทั้งวิธีออกแบบสอบถาม และวิธีการสัมภาษณ์ส่วนตัว

8. ผลคาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาวิจัย บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจกับการเลือกตั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นให้เห็นว่าในทุกยุคทุกสมัย ตำรวจนั้นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองตลอดเวลา ยิ่งในปัจจุบัน ตำรวจเปรียบเสมือนเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจ และผลประโยชน์ของนักการเมือง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาเหตุแห่งอำนาจของตำรวจ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวาง สามารถให้คุณให้โทษกับประชาชนหรือแสวงหาผลประโยชน์จากอำนาจหน้าที่ได้ นักการเมืองจึงพยายามเข้ามามีส่วนร่วมและสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและผลประโยชน์ จนกลายเป็นการสร้างวงจรอุบาทว์ขึ้นในกระบวนการเลือกตั้ง ให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจที่จะออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ด้วยสาเหตุต่าง ๆ รวมทั้งการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อกระบวนการเลือกตั้งด้วย

จากสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้จะชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นถูกรองรับโดยอำนาจของฝ่ายการเมือง ทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และทำให้ความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจลดน้อยลง ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นไปอย่างอิสระ ปราศจากการครอบงำของฝ่ายการเมือง เพื่อความบริสุทธิ์ยุติธรรมของผลการเลือกตั้งอันถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ และประชาชน